Ч. 207. Чернівці, четвер 18. (30.) вересня 1897 року. Рочник XIII.

ЧАСОПИСЬ для руских родин. Виходить щодня кромі днів по неділях і сьвятах.

БУКОВИНА

Редакция і адміністрация в Чернівцях ул. Петровича ч. 2. Передплата 10 зр.

З'їзд руско-українськоі радикальноі партиї.

(Конець.)

Справу орґанізациї рільничих стрейків і бойкотів реферував Будзиновский і доводив, що жаданя рільничого народу можуть сповнити ся лиш при помочи страйків. „Тим лише средством, поборюючи страйком і бойкотом, можемо відобрати панам землю на користь народу. Треба довести до сего, щоби земля, котру пани посідають, стала для них тягарем, щоби їх пекла, а до того дійдем, єсли тоді, як збіже в поли дозріє, нїхто до роботи не стане; коли їм цїлий збір згиние. Страйком і бойкотом треба знищити Польщу і вигнати польских інтрузів з рускої землї." Домагав ся опісля устроєня одного великого рільничого страйку в Галичинї. В дискусиї над тим рефератом взяли участь селяни: Трохимчук, Сандуляк, Шміґельский і Остапчук, представляючи кривди народу і визискуванє его панами. „Ой ви люди — закінчив Трохимчук свою бесїду — як би ви приучили ся страйкувати, то пани скоро би самі свинї пасли." Др. Трильовский виступив остро против висказу Будзиновского о „Польщи і Поляках," позаяк се не відповідає духови социялізму. Як бороти ся з панами, то не як з Поляками, але „обшарниками." Що-до страйків, треба їх популяризувати і в тій цїли повинен центральний заряд партиї скликати анкету і перевести сильну орґанізацию. Др. Франко заявив, що анкета для Буковини вже заповіджена, а що-до Галичини то она зависить від провінциї і аґітациї. Страйк треба приготовляти частями, тайком, не говорити о нім явно перед панами, але тайком зоґанізовати ся. По короткій перестрілцї між д-ром Трильовским а Будзиновским що-до згадки о Поляках принято таку резолюцию: „З'їзд рішає: позаяк страйки і бойкот представляють одиноке оруже, що може вирвати руский нарід з економічної і полїтичної неволї, взиває ся головні і провінціональні заряди, щоби в економічних і полїтичних цїлях устроювали частїйші страйки, як довго не окаже ся спроможність устроїти загальний страйк."

Справу сьвяткованя 50-лїтного ювилея знесеня панщини реферував Юл. Бачиньский. Референт уважає обхід такого ювилея ганьбою для руского народу, котрий і так занадто льояльно записав ся на картах історії 1848 р., ідучи на руку абсолютизмови. Бесїдник ставить внесенє, щоби замісць ювилею знесеня панщини обходити ювилей революциї народів Австриї. Др. Данилович предложив скликати в ювилейнім роцї велике віче партиї до Львова. Михась радив відпразнувати 25-лїтний ювилей діяльности д-ра Франка. Др. Трильовский думає, що можна назвати ювилей панщизняним, а відпразнувати річницю революциї, инакше селяни не зрозуміють значіня ювилея. Відтак ударив остро др. Трильовский на консолїдацию народовців з кацапами, котра довела вже до того, що народовцї уступаючи кацапам боять ся навіть сьпівати „Ще не вмерла Україна." Бесїдник цїкавий, що зроблять ексконсолїдовані супроти сего, що з панщизняним ювилеєм лучить ся також ювилей відродженя українсько-рускої лїтератури? Др. Данилович зібрав всї предложеня разом і поставив резолюцию, щоби слїдуючого року відпразнувати: 50-лїтний ювилей полїтичних і економічних реформ в Австриї, ювилей Котляревского і 25-лїтний ювилей лїтературної дїяльности др. Франка. Коли Юл. Бачиньский наставав на се, щоби також сьвяткувати революцию з р. 1848, селянин Захар Савка з Гусятинщини крикнув: „Ми не бунтували ся нїколи і не потребуєм революциї; панщина то що иньше." Ті слова збили з пантелику радикалів, аж др. Трильовский зачав доказувати, що й Русини деколи бунтували ся, вказуючи на козаків, і що Русини тому такі бідні, що так мало бунтували ся. Остаточно з'їзд приняв резолюцию д-ра Даниловича.

Що-до відношеня радикальної партиї до духовеньства, рішив з'їзд домагати ся: а) ограниченя „визиску" селян при платах за треби і б) введенє цивільних метрикальних урядів. Рішено також, задержати ту саму орґанізацию, яка була доси, основувати повітові товариства і видавати „Громадский Голос" що тижня. Радикальні посли мають поступати згідно з социялїстичними послами, однако беречи самостійність і свободу вступленя в який небудь клюб. З'їзд одобряє виступ д-ра Яросевича на з'їздї социяльних демократів у Відни.

То послїдне рішенє виказало найдокладнїйше роздвоєнє в радикальнім таборі, де одна часть рада би злити ся з социялїстами в одно, друга хоче задержати свою

Американьска гостина.

Гей, гей, милий Боже, де то діли ся ті наші славні старокраєві празники! Чоловік як згадає про них на далекій чужинонцї, аж млїсно в жолудку, а в гортанку приплинає чим раз більше слини, щоб в устах тілько язик подрочила тай знов без пожитку сплинула горлом на знак великої оскоми. Та хиба-ж нема за чим жалувати і чого згадувати?

Бувало, надходив празник в якім селї, то чоловік вже зо два днї мало що їсть, а напитку анї в рот не возьме, лише водою закрапляє ся. Жадна робота чоловіка не бере ся, а на думцї одно, що гостина та забава. А прийде той нетерпеливо дожиданий день, Боже, чого то там нема на тій гостинї: і книшi і пироги з маслом або сметаною, каша, мясо, дриглї, ковбаса і т. д. і т. д., а напитків всїлякого рода, хоч утопити ся можна. Чоловік як те все заздрить, то зголоднїлий таки би добре до того присадив ся і змалатав би того добра хоть з половину та не випадає, а навіть і не треба бути таким пажерливим, бо чемний і услужний господар і господиня як не зачнуть припрошувати та принукувати та ще навіть і самі возьмуть кусник мяса і до уст понесуть гостеви, а потім пополоче ся їдло, а на то знов припука до їдла. Гість взбороняє ся, не їсть та аж за третою принукою знов укусить де-що і ликне на пополочку — і так цїлий день, а там як зачнуть ся наші щиросердечні сьпіви а де дальше охочі танцї... Господи! хоть цїлий тиждень сиди, та не хоче ся забирати гостеви до хати. Любо аж годї. А забираєш ся домів, то ще і гостинця до дому дадуть, а завертають ще зза порога, щоб ще на дорогу ликнути, щоб відважно домів ішло ся. А гість, радий з такого принятя, запрошує знов до себе в гості і обіцює собі ще красший празник справити. — Так то справляють ся празники між рускими людьми!

А ту в Америцї? Тьфу та пек! бодай не згадувати, бо аж слезами заливають ся очи на саму згадку, а груди розпирає гнів на таку погану американьску гостину...

От, бачите, сиджу я собі раз вечером у своїй гойданцї, та чомусь задумав ся, сам уже не знаю чому, — або то раз чоловік що думає — аж нараз проймаючо задзвонив дзвінок від телефону:

— Halo! — Halo!

— Хто там?

— Я, твій товариш!

— Ну, та чого хочеш від мене?

— Чи їв ти що нинї?

— Ба, чому-ж би нї, щось трохи позобав на обід. (А то бачите було вже над вечір).

— То не їдж же тепер нїчо а збирай ся зараз і їдь до мене, будеш у Американця на гостинї — лише хутко! Будемо мати велику баль.

Га, що-ж робити! як нїби по нашому празник, то празник! Менї аж слина сплинула, коли я спогадав на краєві празники. Після того де-ж менї дома їсти, я би був і обіду не їв, як би знав про таку милу несподїванку. Зібрав ся я чим скорше тай гайда в дорогу.

Коли ми оба з товаришем ішли до тих Американців у гості, він давав менї деякі поради а іменно напоминав мене, щоб я нїколи в нїчим не виривав ся а робив аж на остатку те, що і другі. А ще з повагою перед самими дверми Американця поклепав мене по плечах і з нетаєною радостию промовив до мене півголосом:

— Ужиєш, хлопе, гостини, що аж гей — ту не така як в краю.

Я й так голоден, а той ще смаку додає. Та що вже буде то буде, коби хоть так як в краю.

Ми увійшли до комнати. Комната осьвітлена

індивідуальність. Польский социялїст Козакевич заявив: Вперед, чим радикальна партия вижене Поляків з Галичини, ще раз говорю по польски. Не хочу вірити солодким словам, бо кілько разів прийшло до роботи, все показав ся контраст. Так було в Перемишлї і всюда. В часї виборів социялїстична партия звернула ся до радикалів, але не дістала відповіди. Я припускав, що орґанїзацийна комісия закличе социялїстичних послів до уложеня modus-a vivendi. То не стало ся, длятого в цїли вияснення ситуациї прошу о дискусию.“ Павлик відповідає Козакевичу, що социялїстична партия не звертала ся в часї виборів до радикальної партиї. Др. Окуневский заявляє, що не думав і не наміряє вступити в социялїстичний клюб. „Я останусь один вірний давним принципам і буду боронити в першім рядї інтересів селян.“ Він буде старати ся о помилуванє засуджених при виборах і докаже, оскілько ґраф Баденї „отуманив“ своїми справозданями о виборах в парляментї самого цїсаря. Всї три рускі посли будуть все в опозициї. Др. Данилович візвав д-ра Окуневского, щоби публично заявив, чи буде він поступати солїдарно з радикальною партиєю. Вітик рішучо зажадав, щоби радикальна партия прилучила ся до социяльної демократиї і щоби др. Яросевич і Окуневский вступили в социялїстичний клюб. Против того виступив Будзиновский, наводячи яко арґумент такий інтересний факт: Коли ще основувалась радикальна партия, голови социялїстів говорили: „Що, ви хочете трудити ся для хлопа? Таже хлопи реґреградний елемент. Ми повинні хлопа знищити, позбавити єго землї, зробити дїдом, а тілько тодї ним займемо ся.“ Партия радикалів є партиєю рільників, котрі хотять полїпшити свій стан, а не перевертати вверх дном цїлий сьвіт.

То потвердив др. Окуневский, заявивши, що занадто любить свій нарід, щоби єго віддати в руки социялїстів і що все буде боронити єго перед кривдами. „Вітик говорить менї занадто неясно, — додав др. Окуневский — я приктичний діяч. Я буду держати ся проґрами радикальної партиї, в социялїстичний клюб не вступлю, а молодих політиків в родї Вітика слухати не думаю.“ Польскі социялїсти і приступивший до них М. Ганкевич старали ся доказати селянам, що социялїстичний колективізм дасть ся погодити з радикальною проґрамою. Бачиньский заявив, що критика социялїзму Окунев ким і Будзиновским є прямо „штубацкою.“ На всьо то селянин Сандуляк сказав, що він всього того балаканя не розуміє і волить держати ся радикальної партиї.

Ведена в сей спосіб дискусия розгнївала чим раз більше людий і порозуміне руских радикалів з социялїстами утонуло в загальнім хаосї. По принятю ухвали орґанїзацийної комісиї др. Данилович замкнув з'їзд о 12. год. в ночи.

Народне шкільництво в Чернівцях.

I.

Незвичайно важне засїданє відбула черновецка рада міска вчера вечером: на нїм продовжено нараду над управильненєм науки краєвих мов при черновецких народних школах. Вправдї вже попередного засїданя вела ся над сею справою дискусия, але она не була така цїкава, як вчерашна.

Справа була така: Краєва рада шкільна старає ся в послїднім часї завести порядок що-до науки краєвих мов, се-б то руської і волоскої. Сего року рішено навіть, що в середних школах має наука одної з краєвих мов — після вибору родичів учеників — бути обовязковою. Коли найвисша шкільна власть бере ся за таку важну справу, то не могла она поминути й місто Чернівцї, де під сим взглядом наука стоїть найгірше. Отже рішено на підставі § 6 державного закону шкільного візвати черновецку міску раду шкільну, щоби розглянула сю справу і подала кр. радї шкільній своє справозданє. Міска рада шкільна віднесла ся до міскої ради і тут вийшла вже крутанина: маґістрат рішив, що нема причини входити в якісь переговори з міскою радою шкільною, бо теперішний лад в міских школах як найлїпший; а шкільна секция міскої ради рішила, що треба навязати такі переговори і евентуально на підставі статистичного материялу приступити до управильненя науки краєвих мов. Ті два відмінні внесеня прийшли перед повну раду міску і треба було рішити справу.

Ми в попередних числах вказали на те, що се важна хвиля для черновецких Русинів і що радник Ясеницкий повинен виступити в оборонї прав руских горожан нашого міста. Ми не помилили ся. На вчерашнім засїданю виступив радник Ясеницкий з довшою промовою, в котрій вказав на § 6 держ. зак. шк. і на рішенє найвисшого трибуналу в справах народного шкільництва: вказав дальше на справу заснованя руської народної школи ім. Маркіяна Шашкевича у Львові; а потім на підставі статистики, котра в 1895/96 р. виказала понад 1300 руских дїтий обовязаних до учащуваня до школи; дальше на підставі того, що науку руської мови удїляють в черновецких народних школах так лихо, що зі школи при ул. семигородскій жаден ученик не міг здати вступний іспит до руської паралельки (тут рад. др. Франк, що в руских паралельках вчить по руски (!) математику, махнув зневажливо рукою); отже що рускі дїти тим тяжко покриджені, поставив внесенє на заснованє самостійної 4-кл. руської народної школи в Чернівцях для хлопцїв і дївчат, а позаяк се в теперішній хвили неможливе, бо вже розпочала ся наука, то додав ще внесенє, щоби сейчас отворити при міских народних школах рівнорядні рускі паралельки.

Над сею справою вивязала ся ширша дискусия, в котрій всї бесїдники крутили ся, wie die Katze um den Bräu. Они знали дуже добре, о що розходить ся; они знали, що Русини і Волохи домагають ся справедливости; они дуже добре знали, що стан народного шкільництва в Чернівцях є протизаконний, бо в противеньстві до арт. XIX. основних законів державних знасилує ненїмецкі дїти. Все отсе они дуже добре знали, але в своїй хитрости удавали, що не розуміють справи; що треба би що йно призбирати статистичний материял, а поки-що треба лишити все при старім. Аби не виглядало, що они брутально знасилують не-Нїмцїв, вертїли ся около питаня, чи навязати які переговори зі шкільною властию і хто мав би їх навязати — маґістрат чи цїла міска рада — чи залишити їх тепер цїлком.

Дискусия була дуже цїкава, бо в нїй від часу до часу ми почули правду, як властиво задивляють ся наші нїмецкі і жидівско-нїмецкі батьки міста на рівноправність народностий.

Передовсїм радник двору Штронер зая-

електричним сьвітлом; на серединї стояв стіл а вокруг него позасїдало кілька жінок і мужчин та гойдають ся нерівномірно у своїх колисанках. По привитаню з господарями дому і з гостями позасїдали ми також у колисанки тай далї і собі гойдатись. Так тихо, хоч мак сїй. Я спершу гадав, що цїле товариство затихло задля нашого приходу, а то вже споро часу минуло, а між гостями таки не було жадного гамору. Всї спокійненько сидїли. Жінки вахлювали ся а мужчини з заложеними на груди руками поважно дивились то в стелю то в диван на землі. Від часу до часу чути лиш було, як біля себе сидячі особи відозвуть ся придавленим гробовим голосом, тай знов нічо. Лише скрип гойданок перебивав той шепіт на пів губи.

Вкінци поприсували гойданки до стола і зачали якусь незрозумілу для мене гру в карти. І знов без бесїди, лише деколи при вигравці котрої з партий вихопить ся легенький усьміх або декотрий з мужчин попросить сусїду задавати карту таким-же самим поважним півголосом. А я сиджу мов туман і приглядаю ся тому американьскому диву. Оглядаю ся навкруги себе — гадаю собі — певно десь ту біля нас спить мала дитина, та щоб єї не збудити, отак тихо-спокійно заховують ся гостї. Але і то нї. Еге, хоть як я довго думав і шукав за причиною тихої забави Американцїв, а таки вкінци доглупав ся. А тож то з мене недогадливий, звичайно ґрінор!... Та як же-ж весело і гучно балакати, коли нема по чім? Незадовго принесуть по чарцї, а там уже язики порозвязують ся. Потїшений тою гадкою вже сиджу успокоєний тай гойдаю ся до волї дальше. Минає одної чверть години, минає другої, они все грають і все дальше тота погана етікета.

Я копнув ногою біля мене сидячого товариша і спитав майже на міги: —

— Чув, та я би вже „пакнув,“ не можу видержати так довго без куреня.

— Не можна, брате — відзиває ся тойже, майже шепотом — раз тому, що панї сидить, а по друге, що не попросив господар. Уважай, що ти в порядним товаристві, в висшім домі.

Га! нема що, треба ждати, хоть уколов мене тою заміткою, бо-ж я знав з краю, як люди там бесїдували, що між Американцями нема жадних церемоній. Сиджу спокійно і з резиґнациєю дожидаю, що буде дальше. Они грають у карти, а я все пасу очима за господинею дому, котра плентала ся чогось від одної комнати до другої — чи не запросить гостий до вечері, бо по правдї вже мене трохи зачинало млоїти з голоду. Я-ж нічогісенько не їв, а ту вже десята в ночи.

Аж нарештї перестали грати в карти, а повідсувавши від стола гойданки знов пустили ся в рух. Слава-ж Тобі, Господи, чей уже раз конець, тепер аж зачне ся гостина.

— Ну, як тобі подобає ся — питає в мене товариш, присуваючи своє крісло до мого. — Правда, що не так як у краю?

— О, що правда, то правда, лиш я бачу, що ту ще більше церемоній, як там, але то все дурниця, лиш я би вже що пикнув, бо в горлї вже зовсім засхло.

— Зараз буде, зараз, — утихомирив мене — лише трохи терпеливости! Що до американьскої етикети, то мусиш знати, що не випадає при гостях кашляти, ригнути легко можна, але з непрошеним гостий, скажеш лиш „excеuse my, I feel my good“ — і всьо буде гаразд.

Най лихо побере таку етикету! Ну, та най єї там, лиш би скоро вечера, бо далї готов ту в тім крісли заснути.

Аж десь коло 11-ої години входить знову господиня дому і несе повне наруче серветок. Порозадавала она ті шматки кождому з гостий, дала одну і менї. Беру я то до рук, оглядаю, не знаю, до чого причепити. З того клопоту ви-

вив, що треба призбирати відповідний материял, поки приступить ся до остаточного рішення сеї справи; що він отже буде голосувати за внесенями секциї шкільної. — За тими-ж внесенями промовляли радні Бальтінестер і др. Стшельбіцкий.

З цікавою промовою виступив др. Кізлер. Передовсім він з правничого боку обговорив справу, чи приступати до переговорів, чи ні. Потім перейшов до самого питаня і здивований питає, що властиво стало ся, що висша шкільна власть власне тепер, коли національні питання опанували ціле суспільне житє Австриї, виступає й на Буковині з тим питанем? Тут на Буковині все було тихо. „Мешканці міст були на стілько мудрі, що признавали висшість і першеньство німецкої мови і все на тім добре виходили. Черновецкі Русини і Волохи чують ся щасливими, що мають право, говорити також по німецки!“ Ipsissima verba д-ра Кізлера. Отже так, коли ані Русини ані Волохи не мають можности в міских школах навчити ся всего в своїй материній мові; коли їх через цілий час науки вчать все потрібне і непотрібне по німецки; коли він не привчить ся висловлювати ся як слід в своїй мові; коли під впливом ґерманізацийної системи стає на-пів Німцем — то „на тім все добре виходить!“ А чей же ті панове повинні знати, що се Proselytenmacherei найгіршого сорта, котрого чесна людина мусить ся встидати. А що-ж доперва сказати про послідне речене д-ра Кізлера? Ми не розуміємо, з яким чолом він міг таке сказати. Се-ж зарозумілість, яка не личить жадному порядному чоловікови, а ще меньше такому осьвіченому адвокатови, яким є згаданий радний. Ба, з уст сего радного ми виразно довідали ся, що цілию деяких членів шкільної було проволїкти справу.

Дуже масненько, але не меньше брутально супротив не-німецких народностий промовив радний др. Тумлірж, наш краєвий інспектор шкільний.

(Дальше буде.)

НОВИНКИ.

Чернівці, дня 29. вересня 1897.

Судові іменованя. Міністер судівництва переніс судового ад'юнкта Олександра Вайсмана з Кіцманя до Сторожинців, а адвокатского кандидата Йосифа Заверкевеля іменував судовим ад'юнктом в Чернівцях.

З нагоди імянин цісаря відбуде ся в понеділок в нашій митрополичій катедрі о 9-ій год. зраня торжественне богослужене.

Краєвий президент ґр. Ґоес повернув сегодня назад до Чернівців.

Повітовий суд в Боянах. Минувшої неділї відбуло ся засіданє сенату черновецкого суду краєвого, на котрім обговорювано справу заснованя повітового суду в Боянах. Як зачуваємо, рішив ся сенат за основанем і вислав прихильне справоздане до львівского висшого краєвого суду.

З черновецкої учительскої семинариї. Після справозданя дирекциї черновецкої учительскої семинариї було в послїднім шкільнім році на мужеским відділі 72 Русинів, 70 Волохів, 22 Німців, 15 Поляків, 1 Чех і 1 Мадяр, отже разом 181 питомців. Після віроісповіданя они ділили ся так: православних було 134, рим.-кат. 25, гр.-кат. 8, протестантів 11, жидів 3. До приготовляючої кляси учащали 77, а то 31 Русинів, 28 Волохів, 11 Поляків і 7 Німців. — До женьского відділу учительскої семинариї вписали са минувшого шкільного року разом 111 питомців; з них подали яко матерну мову німецку 50, волоску 24, руску 18, а польску 22. Після віроісповіданя було 37 православних, 36 рим.-кат., 5 гр.-кат., 4 протестантки, 1 вірм.-кат. і 28 жидівок. — До хлопячої школи вправ ходило 159 учеників, а то 64 Німців, 39 Русинів, 35 Волохів, 20 Поляків і 1 Француз. До дівочої школи вправ вписали ся 164, а то 75 з німецкою матерною мовою, 41 з волоскою, 25 з рускою, 22 з польскою і 1 з мадярскою мовою. — Статистика ся для нас дуже поучаюча. З неї бачимо, що питомців є 72 Русинів і 70 Волохів — супротив 22 Німців. Очивидно питомці-Русини будуть старати ся о сьвідоцтво на учителїв з рускою викладовою мовою, а Волохи о таке сьвідоцтво з волоскою мовою. Коли 181 питомців вчать ся через чотири роки все по німецки, а при кінци науки 142 з них старають ся стати учителями з не-німецкою викладовою мовою, — чи треба ще лїпшого доказу на аномалию німецкої учительскої семинариї для руских і волоских учителїв? На се вказували в соймі наші посли вже нераз і з задоволенем можемо сконстатувати, що в сім питаню інші волоскі посли рука в руку з нашими послами. Але що-ж? Президент ґр. Ґоес заявив, що сумніває ся, чи в рускій і волоскій учительскій семинариї було би достаточне число питомців? Коли ґр. Ґоес ще тоді сумнівав ся, то нехай прочитає сю статистику, а чей его сумніви жезнуть раз на все. Вже крайна пора, закінчити з німецкими експериментами в шкільництві на Буковині.

Ювилей короля Оскара II, в честь его 25-лїтної річниці вступленя на престол шведский, розпочав ся 17-го с. м. Король має тепер 68 лїт. Від молодих лїт занимав ся маринаркою, тож ставши королем старав ся о еї піднесене; є він рівно-ж горячим опікуном науки і штуки, а академія наук почислила его до своїх членів; академія музична має в нім свого президента; тепер по причині ювилею много академій (і віденьска) надїлили его титулом доктора фільозофії. Король Оскар підпомагав всї виправи до північного бігуна, а головно Нансена. На лїтературнім поли визначив ся кількома працями: занимав ся толкованями з німецкого на шведский язик; є він також добрим бесїдником. Яко володїтель прихиляв ся до німецкої політики і старав ся витворити зі Швециї сильну державу другорядну. В Швециї має король велику симпатию, в Норвеґії меньше его любять. На урочистостях явили ся всї князї пануючих династий. Штокгольм пристроєний дуже гарно, а незчислимі товпи народа громадять ся по майданах, улицях, церквах і взносять горячі оклики в честь свого любимця. Минувшої суботи відбуло ся богослужене в замковій каплици, на котрім явили ся всї достойники. В настаршій церкві „Ріддаргольмскиркан“ держав двірский проповідник промову. По богослуженю одна з депутаций вручила королеви дар 220.000 корон, котрі король жертвував на поборене хороби сухот.

Доля робітників в Америці. Читаємо в американьскій *Свободі:* Страшна, бо кровава катастрофа розіґралась дня 10. с. м. по полудни коло місточка Lattimer. Нетерпима зволоч шерифів убила 25 вуглярів, а ранила 55. Поляглі жертви нетерпимости американьскої суть переважно славяньскі робітники, котрих оплакують убогі сироти. Минувшої пятниці пополудни вибралась спора товпа робітників газельтоньских до Lattimer, щоб змусити правдоподібно тамошних робітників до страйку. Скоро о тім довідалась интересована компанія, вислала сейчас карами електричними вооружених шерифів в слїд за ними. Робітники і шерифи зійшлись разом коло місточка Lattimer. Шериф перечитав робітникам судове розпоряджене „injunction,“ що не мають вступати на компанїчний ґрунт. Майнери йшли дальше. — Коли шериф хотів арештувати провідника страйкерів, а робітники не давали, приказав шериф своїм помічникам стріляти до люду. І впало 25 трупів, а 55 ранено тяжко. Вправді шериф говорив, що страйкери его били, коли він хотів арештувати провідника їх, що з початку казав він стріляти сліпими набоями і доперва коли робітники не послухали, то приказав убивати. Знаючи однак, якою ненавистию дише кождий пустий Американець до Славянина, котрий підходить під загальну назву „Hungarian,“ можна сказати на певно, що на перший малий опір зі сторони робітників приказав шериф стріляти до зненавидженых Hungarian.

Коли о тім довідали ся в Hazleton, повстало велике обурене цїлого населеня. Боячись якого розруху, шериф телеґрафічно просив ґубернера Гастінґса о війско, котре явило ся на місци в суботу рано 11. вересня. Капіталїстична праса американьска, розписуючи ся о тім нещастю, обсипала бідних робітників Славяньских найпідлїйшими прізвисками за нїщо співчутя... Але віримо, що сильний кулак робітника незадовго мусить помстити ся страшно на тих падлюках, котрі окрадають его і ще сьміють ся з него.“

Сьвітячі хрущі. В полудневій Америці є один рід хрущів, що видають дуже сильне сьвітло, при котрім і в ночи можна читати. Індияни вибираючи ся в дорогу, вечером привязують собі такого хруща до обуви, щоби їм сьвітив в темноті замісць лїхтарні, а жінки послугують ся тим сьвітлом при вечірних роботах. Подібно як у нас пташки, так Індияни годують сьвітячі хрущі в клітках, живлячи їх соком з цукрової тростини, щоби замісць ламп осьвічували мешканя своїм сьвітлом.

Як довго можуть зьвірята видержати без їди? Без їди кінь може жити 25 днів, як має підостатком води до пита, а 17 днів, як не має що їсти і пити, — але згинути мусить зараз по 5 днях, як дасть ся ему їсти, а не

бавив мене товариш, казав розпростерти на колїнах. Моє серце вже перечувало щось недобре якийсь тяжкий завід і хоть я вже нїчо не говорив та товариш вичитав з моїх очий той мій несупокій і знов утихомирив мене:

— Зараз нам принесуть щось і на тоту шматку — і розстелив еї на моїх колїнах.

І справді принесли. Принесли кождому по одному банановн і встромили в одну руку а в другу руку шклянку з водою.

Зачала ся гостина.

Гостї стали облуповати ті банани і кусають їх так делїкатно, якби то було людске тїло, та попивають а радше посербують по кроплиночці тої водички і то лише пів-ротиком, як би вже більше не могли того напитку захопити. Тай я так робив як другі. Їм того банана тай сербаю тоту водицю — а сам трохи не сплакну, такий мене вхопив жаль за серце за таке погане розчароване. Вже на нїчо не дивлюсь, анї нїчо не чую, бо і яким-же ту бути, маючи надію на таку велику гостину. Я-ж такий став голоден, як ще нїколи. Випили гостоньки тоту водицю і поз'їдали по каваломкови банана, бо цїлого з'їсти не випадало, казали би, що пажерливий, аж нараз кілька осіб порушило ся з місця. Я не бачив добре, я лиш чув ще трохи.

Товариш сїпнув і мене за рукав: — Встань, уже по гостинї, пора нам до хати!

А я аж відсапнув свобіднїйше. А то як би довело ся висидїти в такій неволи так цїлу ніч, то певно треба би хоть з тиждень відхорувати.

Повставали всї і забирали ся до відходу. Господарі працьоють гостий а кождому на дорогу кажуть якесь лестне слово, дякують за миле товариство. І на мене прийшла черга і менї подякували та ще в додатку сказали таку велику дурницю, що дуже добре бавили ся в моїм товаристві. Я знов нїчо не відзиваю ся, так само через дорогу, аж в хатї мого товариша як не впаду в крісло, аж там віддихнув глубоко і свобідно. А товариш як не хопить ся за живіт, як не зачне ся сердечно реготати з мене — аж хата ходила.

— А що гостив ся добре?

Я і сам почав сьміяти ся з тої гостини, та тоді я урочисто присяг, що доки мого житя в Америці — нїколи не рушу ся до жадного Американця на гостину, доки не попоїм порядно в дома.

(Із „Свободи“.) СТ. ХЛОШВ.

дасть ся води. Кіт, засуджений на примусовий піст, жиє 20 днів, а пес, як пє води, аж по 39 днях гине голодовою смертию; без води гине по 20 днях. Крілик боре ся зі смертию через 14 днів, голуб через 10, а во обець лише 2 дни. Чоловік не може сушити ся довше, як три тижні. Декотрі люди, що пописують ся тим, як довго можуть жити без їди, витримують по півтора місяця. Ропухи є найвитревалійші, бо можуть жити два до трех літ без поживи і води.

ПОЇЗДИ ЗЕЛЇЗНИЦЬ

від дня 1-го мая 1897 після часу середно-европейского.

відходять з Чернівців

до Неполоківцїв, Снятина, Львова, Відня	[8^{19}]	*8^{54}	*12^{32}	[4^{04}]	*$10^{\underline{25}}$
до Глїбоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	[11^{48}]	*3^{51}	*8^{32}	—	*6^{35}
до Садаґури, Бояна, Новоселицї	6^{45}	4^{30}	—	—	—
з Глїбоки					
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	8^{14}	5^{35}	—	—	—

Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівтірка і пятницї.

з Гадікфальви					
до Радівцїв	6^{10}	10^{03}	2^{28}	$6^{\underline{12}}$	$8^{\underline{05}}$
з Гатни					
до Качики, Ґураґумори, Вами і Кімполюнґу	10^{10}	2^{01}	—	—	—
з Іцкан					
до Сучави	$3^{\underline{27}}$	6^{30}	10^{09}	2^{16}	7^{18}
з Вами					
до Рус-Молдавицї	$3^{\underline{46}}$	6^{47}	9^{13}	11^{32}	2^{50}

Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на стациях Вама, Драґоша і обох Молдавицях.

з Карапчева					
до Чудина н. С.	8^{54}	10^{07}	$6^{\underline{15}}$	—	—

Перший поїзд іде що понедїлка, другий з винятком понедїлка, нїчний кождої днини.

приходять до Чернівців

з Відня, Львова, Снятина, Неполоківцїв	[11^{28}]	*3^{20}	*$7^{\underline{57}}$	[$8^{\underline{11}}$]	*6^{10}	
з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глїбокої	—	*8^{09}	*12^{12}	[3^{50}]	*10^{00}	
з Новоселицї, Бояна, Садаґури	—	11^{13}	9^{50}	—	—	
до Глїбоки						
з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	6^{35}	10^{37}	$8^{\underline{00}}$	—	—	

Перший поїзд іде на шляху Бергомет Карапчів тілько в понедїлок; другий поїзд на шляху Бергомет-Межиброди тілько від 1. липня до 31. вересня що понедїлка і четверга; третий поїзд не іде в понедїлок.

до Гадікфальви						
з Радівцїв	$5^{\underline{42}}$	8^{55}	1^{15}	5^{50}	$7^{\underline{47}}$	
до Гатни						
з Кімполюнґу, Вами, Ґураґумори, Качики	12^{58}	$6^{\underline{25}}$	—	—	—	
до Іцкан						
зі Сучави	$4^{\underline{42}}$	8^{42}	1^{30}	$6^{\underline{30}}$	$8^{\underline{37}}$	
до Вами						
з Рус-Молдавицї	8^{42}	12^{59}	2^{04}	3^{22}	5^{45}	$9^{\underline{05}}$

Поїзди ходять від часу до часу. Розвідатись можна на стациях Вамі, Драґоші і обох Молдавицях.

до Карапчева					
з Чудина н. С.	$5^{\underline{55}}$	5^{55}	—	—	—

Перший поїзд їде що понедїлка, другий з винятком понедїлка.

[ ] поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середно европейский іде о 46 мінут пізнїйше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано і зазначає ся підчеркненем мінут.

Видає товариство **„Руска Рада“** в Чернівцях.

За редакцию відповідає **Осип Маковей.**

З друкарнї „Руской Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Хромовского.

